

DANİMARKA'DA ECZACILIK

Danimarka'da bilinen ilk eczane 1465 yılında kurulmuş olup, bugünün modern eczaneleri 500 yılı aşan bir geçmişe dayanmaktadır. Danimarka'da eczaneler bir "ilaç deposu" olmaktan çıkmış ve tüm nüfusa hizmet veren bir "bilgi ve uzmanlık deposu"na dönüşmüştür. Eczane işletmeciliği köklü bir güven duygusu ile özdeşleşmiş olan ve ruhsat sistemine dayanan bir görevdir.

Eczanelerde yalnızca mesleki eğitim görmüş personel ilaç satabilir ve reçete hazırlayabilir. Danimarka'da tüm eczanelerde çalışan kişi sayısı 5.500'ün üzerinde olup, bunların çoğu (%56) eczane teknisyenleri ve %14'ü eczacılardır. Eczacılar, serbest bir eczanede 6 aylık staj da dahil olmak üzere, 5 yıllık bir akademik program çerçevesinde Danimarka Kraliyet Eczacılık Fakültesinde öğrenim görürler. Eczane teknisyenleri ise, serbest eczanelerde, pratik eğitimle Danimarka Eczacılık Koleji'nde teorik eğitimin karışımından oluşan 3 yıllık bir program çerçevesinde öğrenim görürler. Bu eğitim Eğitim Bakanı'nın denetiminde yapılır.

Ruhsat ve Mülkiyet

Danimarka'da eczacılık sistemi ruhsata dayanmakta olup, katı düzenlemelere tabidir. Danimarka eczacılık sisteminin özellikleri ruhsat sistemi, özel şahıslara ait eczaneler, sabit fiyat, eczane kar marjlarının düzenlenmesi ve eşitleme sistemi olmak üzere beş başlık altında toplanmıştır.

Ruhsat ilkesi eczanelerin sayısının ve yerinin hükümet tarafından kararlaştırılmasını ifade eder. Eczane ruhsatı alacak kişilerin eczacı olmaları, adli sicillerinin temiz olması ve ayrıca yönetim, ekonomi ve serbest eczacılık konularında deneyimli olmaları gerekir.

Eczane ruhsatı ancak eczane sahibi emekli olduğunda (emeklilik sınırı 70 yıldır) veya öldüğünde boşalır. Ruhsat almak isteyen eczacılar Ulusal Sağlık Kurulu'na başvururlar; sözkonusu kurul ise Sağlık Bakanına tavsiyede bulunur. Ruhsatın kime verileceğine Sağlık Bakanı karar verir ve ruhsatla özel eczane işletme hakkı verilir. Yeni eczacı eczaneyi emekli olan eczacıdan satın alır ve stok ve ekipmanların gerçek maliyet fiyatı üzerinden bir fiyat öder.

Eczanelerin sayısı hükümet tarafından düzenlenir. Bugün Danimarka'da 297 eczane vardır ve eczane başına 15.000'den fazla kişi düşmektedir. Danimarka, Avrupa'nın eczane başına düşen kişi sayısı en yüksek ülkesi olmakla birlikte, eczanelerin alt şube işletmesi nedeniyle, nüfus ilaca kolaylıkla erişebilmektedir. Eczanelerin alt-şubeleri, bir mal sahibinin olmaması ve "ana-eczane" ile yakın bağlarının olması dışında olağan eczane gibi faaliyette bulunurlar.

Eczane alt şubelerinde üç yıllık eğitim görmüş bir veya iki eczacı teknisyeni görev yapar. Bu satış noktalarında reçetesiz ilaç satın alınabilir ve reçeteler

teslim edilir. Bu reçeteler daha sonra "ana-eczaneye" gönderilir, ilaçlar hazırlanır, satış noktasına geri gönderilir ve hastaya teslim edilir. İlaçlar genellikle reçetenin verildiği gün içinde alınabilir. Normal bir perakendeci ve eczane arasında yapılan bir anlaşma ile perakende mağazalar kurulmuştur. Eczane bu mağazalara sınırlı çeşitte reçetesiz ilaç verir ve düzenli kontrollerle bu ilaçların dağıtımını denetler. Danimarka eczaneleri ilaçların eğitilmiş personel tarafından satılmasını tercih ettiği için, perakende satış yapan mağazaların sayısı azalırken eczane satış noktalarının sayısı artmaktadır. Nüfusun az olduğu bölgelerde ilaç teslim yerleri bulunur ve buralarda ilaçlar önceden ambalajlanmış, kapalı paketler içinde teslim edilir. İlaçların yaklaşık % 16'sı eczane satış noktalarından teslim edilir. Danimarka'da 297 eczanede yılda yaklaşık 38 milyon reçete hazırlanmakta ve eczane başına yılda 126.000'den fazla reçete düşmektedir.

Eczane Kar Payları ve Eşitleme

Eczane kar payları Sağlık Bakanlığı tarafından düzenlenir ve Danimarka Eczacıları Birliği, ile yapılan görüşmelerden sonra kararlaştırılan kar payları 2 yıl süre ile geçerli olur. Kar payı ortalama olarak hesaplanır ve bu nedenle maliyetlerdeki değişikliklere bağlı olarak eczane sahipleri arasında karda da değişiklik olabilir.

Nüfus yoğunluğunun az olduğu yerlerde de eczane açılmasını sağlamak için bir eşitleme sistemi uygulanır. Bütün nüfusun eczanelere kolaylıkla erişmesini sağlamak için, iş hacmi yetersiz olan eczaneler sübvansiyon alırken büyük eczaneler belli bir ücret öderler.

Eczacılık Faaliyetleri

Danimarka'da ilaç satışı eczanelerin tekelindedir. Eczanelerde reçeteli ve reçetesiz ilaçlar satılabilir. Herhangi bir eczaneye faksla veya elektronik veri alışverişi ile doktordan veya hastadan gelen bir reçete önce eczacı tarafından kontrol edilir. Eczacı reçetenin miktar, doz, endikasyon, vb. açısından doğru olup olmadığını kontrol eder. Eczacı teknisyeni, eczacı tarafından doğruluğu onaylanmış reçeteyi hazırlar, paket üzerine bir etiket yapıştırır ve paket içindeki ilaçlarla etiket üzerindeki metnin doğru olup olmadığını kontrol eder. Bundan sonra ilaçlar bir başka teknisyen (veya eczacı) tarafından ikinci kez kontrol edilir ve hastaya verilmek üzere hazır hale getirilir. Eczanelerde yeniden ambalajlama veya sayım yapılmaz, müşterilere yalnızca önceden ambalajlanmış paketler satılır.

Danimarka sosyal güvenlik sistemi çerçevesinde bazı reçeteli ilaçların bedelleri geri ödenir. % 0, % 50, % 75, %100 olmak üzere dört geri ödeme kategorisi vardır. Şeker hastalığında kullanılan insülinin % 100'ü, antibiyotik, tansiyon ilacı vb. gibi bazı zorunlu ilaçların bedellerinin % 75'i, cilt ürünleri gibi çok zorunlu olmayan ilaçların bedelinin % 50'si geri ödenirken uyku ilacı gibi bazı ilaçların bedeli karşılanmamaktadır.

Bunun yanısıra, hastanın sosyal statüsüne bağlı başka geri ödeme sistemleri de mevcuttur. Özel sigortalar ulusal sosyal güvenlik yardımına ek yardım sağlayabilirler. Bütün bu geri ödeme sistemleri eczacı tarafından yönetilir. Hasta ilacı alırken yalnızca kendi payına düşen kısmı öder, bedelin geri kalan kısmı eczacı tarafından sosyal güvenlik sistemine fatura edilir.

Danimarka eczanelerinde reçetesiz ilaçlar da hastalara satılmaktadır. Reçetesiz ilaçlar eczanein toplam cirosunun yaklaşık % 10'unu oluşturur. Reçetesiz ilaç alan hasta sayısının çokluğu bu ilaçların ortalama fiyatının düşük olması ile açıklanabilir. Son birkaç yılda, örneğin H₂ Reseptör antagonistleri gibi bazı ilaçlar reçeteli ilaç kapsamından çıkartılarak reçetesiz ilaç statüsüne geçirilmişlerdir. Bu şekilde statüsü değişen ilaç sayısının artması, reçetesiz ilaçlarla ilgili bilgi verme konusunda eczacının rolünü arttırmıştır.

Danimarka'da olağan hastalara ilaç satışının yanısıra, veteriner ilaçlarının satışı da eczanelerin tekelindedir. Veterinerler genellikle ilacı çiftçilere kendileri dağıtırlar, ancak ilacı eczaneye sipariş etmeleri gerekir.

Hasta Bilgilendirme ve Diğer Hizmetler

Danimarka'da eczaneler ilaç satmakla ve hastalara ilaçlar ve ilgili diğer konular hakkında bilgi vermekle yükümlüdürler. Diğer sağlık personelini eğitmek ve ilaç komitelerine katılmak gibi başka girişimlerde bulunma hakkına sahiptirler. Bunun bir örneği çok sayıda eczane tarafından uygulanan sigara bırakma programıdır ve Danimarka'da eczaneler bu nedenle Dünya Sağlık Örgütü tarafından ödüllendirilmiştir. Diğer hizmetlere verilebilecek bir örnek de tüm ülkede bazı eczanelerin 24 saat hizmet vererek hastaların acil durumlarda ilaç temin etmelerini sağlamalarıdır. Hasta eczaneye gidip ilacını alamayacak durumda olduğunda, eczane ilacı eve gönderir. Ayrıca bakımevlerinde kalan vatandaşlara verilen ilaçlar eczaneler tarafından şahısların kendilerine teslim edilir.

Danimarka Eczacılar Birliği

1844 yılında kurulmuş olan Birlik, eczane sahibi tüm Danimarka'lı eczacıların Birliği'dir. Birliğin amacı, Danimarka eczacılığını sürekli olarak geliştirmeye yönelik çalışmalar yaparak üyelerin menfaatlerini korumaktır.

Birlik, bölgesel olarak hizmet veren 9 yerel şubeye ayrılmıştır. Bu şubeler Birlik Yönetim Kurulunda birer üyeyle temsil edilirler. Birlik Yönetim Kurulunun bunların dışında ulusal düzeyde seçilen ve biri başkan ikisi başkan yardımcısı olarak görev yapan 3 üyesi daha vardır. Birlik, amacını siyasi, ekonomik ve mesleki faaliyetler aracılığıyla gerçekleştirmeye çalışan modern bir hizmet örgütüdür.

Birliğin Farmasötik/Bilgi Bölümü kamu ve eczane çalışanlarını bilgilendirmekten sorumludur. Ayrıca bu bölüm eczaneler ve Birlik için yeni faaliyet alanları geliştirir, hasta birlikleriyle ve diğer menfaat gruplarıyla ilişkiler kurar, uluslararası düzeyde işbirliği yapar ve eczacılıkla ilgili hukuki sorunları ele alır. Birliğin Farmasötik/Teknik Bölümündeki danışma sekreterliği ayrı ayrı eczanelerin işletimsel analizini yapar. Mesleki

sorumluluklar, ilaç dağıtımı, istatistiklerin derlenmesi ve artan ilaçların tüketiciye dağıtılması gibi konuları içerir. Fiyatlandırma Sekreterliği markalı ürünlerin (hemşirelik hizmeti ile ilgili malzemeler, bandaj, cilt bakım ürünleri ve "sağlıkla ilgili" diğer ürünler) ve reçeteli ürünlerin fiyatlarını yayımlar. Değer Tesbit Bölümü, eczane devir işlemleri konusunda stokların cihaz ve ekipmanlar ile eczane mal varlıklarının değerlendirilmesinde Birlik üyelerine yardımcı olur ve tavsiyelerde bulunur. Bu bölüm ayrıca eczaneler için olağan envanter çıkarma işlemlerini de yürütür. Merkezi Ücret idaresi, eczacılık sektöründeki 5000 çalışanı kapsayan personel ve ücret faaliyetlerini yönetir. Birlik ayrıca eczanelerde geçici personel eksikliklerini karşılamak için ikame personel hizmeti de temin eder. Finansman ve Bütçe Bölümü, bütçe hazırlama muhasebe ve istatistiklerde dahil olmak üzere iç ve dış mali projeleri yönetir. Bu bölüm eczane devralan, inşa eden veya yenileyen Birlik üyeleri için bankalarla kredi müzakerelerini de yürütür.

Birlik, eczane teknisyenlerinin temel eğitiminden ve sürekli öğreniminden sorumlu olan Danimarka Eczacılar Koleji'nin sahibidir. Kolej ayrıca eczacıların meslek içi sürekli eğitiminin büyük bölümünden sorumludur ve eczane personelini geliştirme merkezi olarak hizmet verir. Kolej in farmasötik bakımla ilgili araştırmalar yapan, eczanelere danışmanlık hizmeti sunan bir araştırma bölümü de vardır. Birliğin kar amaçlı faaliyetlerini organize eden, kendisine bağlı bir holding şirketi vardır. D.A. Invest & Development olarak adlandırılan bu holding Birliğin uluslararası temaslarının çoğunu ve mal varlıklarına ilişkin mali yatırımların yönetimi ile ilgili stratejik planlamaları yapar.

Danimarka Eczacılar Birliği bugüne kadar önemle üzerinde durulmuş olan bir dizi sağlık politikasının en iyi biçimde, devletçe düzenlenen bir ayrıcalık sistemi içerisinde gerçekleştirilebileceği kanısındadır. Tüm Batı dünyasında ve eski Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde şimdi, devlete ait tekellerin ve ayrıcalıklı devlet şirketlerinin serbestleştirildiği görülmektedir. Danimarka'da eczaneler, her eczane sahibinin bazı yükümlülükler karşılığında ilaç dağıtım tekeline sahip olduğu, ayrıcalıklı bir kamu dağıtım sistemi olarak kabul edilebilir. Devletin düzenleyici rolünü pazar güçlerinin devralmasına izin vermeye yönelik çabalar eczacılık sistemini de içine almış olup, bu rol ilaç tüketimini azaltma ve kamu sağlık sigortasında tasarruf sağlama çabalarında daha da artmıştır. Ayrıca geleneksel perakende dağıtım sisteminin kaldırılmasını öngören en radikal tekliflerden Tezgaah Üstü İlaçların diğer perakende kaynaklardan satılmasına ve veteriner ilaç dağıtımının veterinerler tarafından yapılmasına izin verilmesini öngören küçük ayarlamalara kadar değişen çeşitli teklifler sunulmuştur. Ancak siyasetçiler bugüne kadar kamu düzenlemesinin devam etmesini tercih etmişlerdir.

Düzenleyen: Mustafa Demir